

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta št. 17

Naročnina četrtletno 15 din

za pol leta 30 din

za vse leto 60 din

Posamezne številke 1.50 din

V zamestvo celoletna naročnina 90 din

Ljubljana, dne 27. maja 1938.

Upravištvo: Ljubljana, Tyrševa cesta 17

Poštnočekovni račun:

Ljubljana št. 16.176

Rokopisov ne vračamo

Oglesi po tarifu

Tiska Zadruga tiskarna (M. Blejec) v Ljubljani

Zbeganost in pomirjenje

1.

Kdor trezno opazuje slovenskega človeka današnjih dni, spozna, kako hudo je prišel tudi naš človek iz dušnega ravnotežja. In kdor želi slovenski skupnosti dobro in boljše prihodnost ter ohranitev in razvitost slovenskega občestva, se zaveda, da je dandanes ena glavnih nalog vseh tistih, ki čutijo npravstveno dolžnost v sebi, da pomagajo našim ljudem, da poskusijo spraviti slovenske ljudi spet v dušno ravnotežje. Kajti brez dušnega ravnotežja je posameznik, prav tako pa tudi narodna skupnost tisto, ki jo gnete vsak nepridiprav po svoje. Le kdor je notranje umirjen, je sposoben za resen odpor zoper nasilje, se more upirati zmedam in stiskam, ki ga obdajajo od vseh strani, in more ostati sposoben, da spozna pravo pot, po kateri naj hodi.

Med nami se je zaredilo v zadnjih dveh desetletjih toliko mrčesa, da je poslednji čas, da ga iztrebimo, če ne drugače tudi s silo, iz svojih vej, ker nam bo drugače spodgrizel življenjsko rast. Naš gospodarski sestav so razbile politične spremembe in preobrnilo vse prejšnje podlage. Gospodarsko moralo se uničilo ljudje brez vsake npravstvene in tudi umstvene kakovosti, ki so prišli na vrh in so odločevali, ne da bi jih bil zadel kazenski zakon zaradi njih dejanj, še celo častili so jih njihovi podrepaniki in koristolovci. Prepričani človek in razumnik, ki je padel v odvisnost in v gospodarsko stisko, sta vse to videla, pomagati pa ništa mogla niti sebi, kaj šele, da bi bila ustvarila splošni odpor zoper mrčes. Prevladalo je splošno mnenje, da se z nepoštenostjo bolje da živeti kot pa s poštenostjo. V politiki so mogli nastopati največji butci in najbolj neumna gesla so oznanjevali kot največjo modrost. Vse to se je slovenskemu človeku gnusilo, razumniku, delavcu in kmetu. Slovenski ljudje — pa tudi ljudje drugod po Evropi, kjer so nastopile podobne razmere — pa niso bili sposobni ta duh časa spremeniti, ker je prediral čimdalje bolj tudi med množice kot strup, ampak so nekateri počasi otopeli, drugi, boljše, so se pa zatekli k upanju v boljše prihodnost, ki mora priti, in so se tako vdali sanjam in fantaziji.

2.

Sanje in domišljija sta pa najhujša sovražnika stvarnosti in resničnega življenja. Sanjarstvo se je oprijelo tudi mladine, namreč tiste, ki je čutila ves gnus do vladajočih razmer in je hotela in je bila sposobna vsaj malo misliti. Boljši ljudje so se vdali neplodnemu premišljevanju in »filozofiranju«. Poprečniki in podpoprečniki pa so izgubili vsako resnost, vsak čut za odgovornost in za dolžnost, celo vsak čut za čast; dušno in telesno so se polenili, prišli so do tega, da je treba delati le toliko in le zato, da dobiš nekaj kruha, ne pa zato, da bi z delom kaj ustvarili, in da bi v uspehu svojega dela imeli npravstveno zadoščenje ter da bi jim bil uspeh pri delu v čast. Razumljivo je, da delavec, ki je preslabo plačan, dela z nevoljo, brez brige pa so začeli delati tudi tisti, ki bi z resnim in dobrim delom lahko pošteno živeli. Zanesljivost je bila med Slovenci še pred desetletji doma. Znana je bila pri vseh naših sosedih, pri Hrvatih, Nemcih in Italijanih. Slovenski trgovec in obrtnik je imel na Dunaju, v Trstu in Milanu ter Zagrebu brezpogojno zaupanje, večje kot trgovci na Dunaju, v Trstu ali Zagrebu.

Dandanes pa se ni zanesti na marsikaterega našega obrtnika in tudi ne na marsikaterega trgovca. Solidnost naših izdelkov je padla. Vgnezdila se je površnost pri izdelkih, pogodbenih zavez ne izpolnjujejo tako, kakor bi bilo treba. Obrtniški naraščaj, vajenci, pomočniki pa tudi Obrtniški mojstri pogosto niso kos svoji obrti; posebno pri vajencih in mlajših pomočnikih je to vsakdanja prikazen. Vzrok je očitno ta, ker se mojstri ne brigajo več tako za vajence in pomoč-

nike, kakor so se v preteklih časih, in ker se ukvarja obrtniški naraščaj z vsemi drugimi stvarmi vsaj toliko kot s svojo obrtjo; ne le šport in društva, zabava in kino jih mešajo, tudi v obrtno nadaljevalnih šolah se uče stvari, ki nimajo z obrtjo samo stika. Predvsem pa manjka stroge vzgoje v delavnicah samih in pa dobrih zgledov v mojstrih. Tudi v ljudskih šolah ni tiste resnosti, kakor je bila včasih, pa tudi ne zgledov pri učiteljih, česar je kriv gotovo tudi učni red. V razumnih poklicih naletiš dostikrat na neznanje in površnost ali pa na zaslužkarstvo, ki ga ne bi smelo biti. Kaj naj bo potem za zgled preprostemu in pa mlademu človeku?

Ni čudno, da pri vsem tem pada raven našega stvarnega pa tudi duhovnega ustvarjanja.

Res je, da je podobno tudi drugod po svetu. Res je pa tudi, da večjim narodom in večjim organizmom bolezen škoduje manj kot šibkejšemu.

3.

Mir in dušno ravnotežje ter smisel za stvarnost daje človeku delo. Delo, ki krepi telo, krepi tudi dušo in ozdravlja bolno domišljijo. Če pripraviš človeka do tega, da vidi v resnem, stvarnem delu enega izmed svojih glavnih ciljev, bo našel tudi dušno ravnotežje. Ne bo več pričakoval čudežev in ne bo verjel praznim geslom. Človek mora imeti neki ideal pred seboj, sicer postane žival. Ideal dviga človeka in daje življenju pomen.

Trdo, stvarno delo v poklicu in stanu povzdigne človeku tudi npravstveno zavest in ga pripravi do tega, da začne v resnici zaničevati nepoštenost in puhlost. Človek postane z delom v svojem stanu in poklicu stvaren, s tem pa tudi v drugih rečeh.

Mladim in starejšim je treba torej zbuditi zavest, da bo njim in vsej narodni skupnosti v korist le, če bo vsak v svojem stanu s trdim delom dosegel popolnost.

Pozabljamo, da je slovenstvo rešil v preteklosti samo slovenski kmet s trdim delom na svoji zemlji, čeprav so mu gospodarili tuji graščaki. Če bi slovenskega kmeta v preteklih stoletjih ne bilo delo vezalo na zemljo in mu ne bi bilo dajalo življenjske moči, bi bili Slovenci izginili kot so izginili polabski Slovani.

Potrebno bi bilo, da posebno med mladino zra- ste zavest, da je delo v poklicu in v stanu prva dolžnost človeka in posebno še slovenskega človeka v današnjih dneh. Neumni rekordi pri športu, ki jih del današnje mladine nosi po glavah,

V napačni osvetljavi

Nemški dnevnik »Münchner Neueste Nachrichten« od 13. t. m. priobčuje daljši sestavek »V deželi treh jezikov«. Napisal ga je Franz Thierfelder. Dobra tretjina sestavka je posvečena Sloveniji. Pisan je v celoti dobrohotno, četudi malo preveč od zgoraj navzdol. Skušati biti tudi stvaren in pravičen. Seveda razlaga le prevečkrat stvari nemštvu v prid, bodisi iz neznanja bodisi ker je pač sestavek v prvi vrsti propaganden. V vsakem pogledu je tisti del sestavka, ki se ukvarja z nami, vreden, da ga predstavimo slovenskemu bralcu:

»... Pozno ali nikoli se ne stopi sneg na najvišjih vrhovih Karavank — tukaj pa v Ljubljani, v ljubkem glavnem mestu Slovenije, od vseh strani obdanem od gora, hlidi že lahek vonj pomladi po praznično živahnih ulicah. V Nemčiji — ne, v Nemčiji nisem več, četudi so pesmi tam iz tistega kavarniškega vrta polne ljubke melodike naših bavarskih planšarjev, in bi bila lahko knjigarna, pred katero stojim, s svojo skoraj izključno nemško zalogo predstavljena sem iz kakega nemškega podeželskega mesta. Znano in hkratu tuje ozračje me obdaja; na nem-

filmski zvezdniki in zvezdnice, ki o njih blede del sedanje mladine, uničujejo mladini pamet in veselje do resničnega stvarnega dela. Starejši delovni sloji, posebno obrtniki pa tudi trgovci, imajo neštevilna društva in organizacije, v katerih branijo svoje koristi, ne brigajo se pa zadosti, da bi njih stanovski tovariši napredovali tudi v kakovosti svojega dela in da bi presegali njih izdelke tuje izdelke in da bi njih trgovinska zmožnost pobila tujo trgovino. V srednjem veku so cehi izpostavljali šušmarje javnemu zasmehu. Tudi navaden težak bi moral spoznati, da če delo dobro opravlja, da s tem samemu sebi koristi in da bo prišel le po tej poti do boljšega življenja. Naše kmečko gospodarstvo bo vzdržalo le, če bo po kakovosti boljše kot kmetijstvo v južnih krajih tuzemlja.

Zanimanje in poglobitev v stvarno delo in prizadevanje, da slehernik v svojem poklicu doseže popolnost, bo odpravilo tudi neotesanost, ki se je prikradla med nas v zadnjih desetletjih od drugod.

Ni brez pomena »stahanovstvo«, ki je v veljavi v sovjetski Rusiji in ni brez pomena obvezno delo vse mladine, ki je vpeljana v hitlerjevski Nemčiji. Oboje sili ljudstvo v resnost. Boljše kot sila je pa prostovoljno delo in zavest, ki goni k prostovoljnemu delu.

Izobraževalna društva naj bi vzgajala mladino v tej smeri in naj bi prirejala predavanja, ki bi prepričala ljudi, da je v dobrem in najboljšem poklicnem delu rešitev za posameznika in za narodno občestvo, posebno pa predavanja o ljudeh iz velikega sveta, ki so z delom in pridnostjo dosegli velike uspehe. Bolje je, če človek prebere nekaj knjig manj na leto, pa je v svojem stanu za dva druga. Ni prav, če vsak domači izdelek hvalimo zato, ker je domač, mora biti tudi dober!

Ravno zboljšanje naše delovne sposobnosti bo odpravilo med nami tisto hlapčevstvo, čez katero zabavljamo za vsakim oglom. Če bo naš človek postal v svoji stroki boljši kot so sosedje, bo izginila naša ponižnost sama od sebe, ker ne bo zanjo več vzroka.

Naše knjištvo se bavi z vsem drugim, le z veljavo dela ne. Če bo vsak Slovenec v svojem poklicu sposoben napraviti toliko kot dva tujca, bo pomen slovenstva dvakrat večji.

Le z boljšo kakovostjo bomo mogli tekmovali s sosedi. Slovensko načelo mora biti ne količina, ampak kakovost tudi v gospodarstvu in v stvarnem pogledu, ne samo v kulturnem.

Prizadevanje za zboljšanje sposobnosti za delo in zatopitev v delo, v poklic, bo odpravilo tudi zbeganost slovenskih ljudi in jih bo pomirilo v današnjih nemirnih dneh.

ško vprašanje mi skoraj nikoli ne ostane nihče dolžan odgovora, toda vojaška godba pred Narodnim domom, ki spremlja mladega častnika z nemškimi koranicami k poroki, igra drugače, kakor doma.

Tudi veliki izvesek »Institut Français« na Narodnem domu ob prostorih slovenskega Sokola ne more zabrisati, da je nemški delež pri narodni kulturi te dežele velik in brez primere. Niti ne maramo riniti v ospredje stoletnega avstrijskega gospodstva. Ta doba je zaključena in združena za Slovence s preveč narodno trpkimi spomini, da bi je mogli biti že spet veseli. Toda pojdemo samo v Slovanski inštitut mladega vseučilišča in dajmo si pokazati najstarejšo knjigo v slovenščini, obsežno sv. pismo iz 16. stoletja: izdano je bilo v Tübingenu — in kaj bi vedeli učenjaki o obrazu svojega jezika v še davnejših časih, če bi ne bila brižinska škofija v čednem rokopisu ustanovila prvih spričeval slovenskega jezika? Pravkar so izšla v ponatisku, ki dela slovenskemu raziskovanju vso čast — kateri Nemeec se ne bi veselil, če sliši o spričevalih svojega naroda, ki so prispevali k globljemu spoznavanju drugega naroda? Nazadnje niso

Najboljši šivalni stroji in kolesa**ADLER**po izredno nizkih
cenah pri tvrdki**Josip Petelinc, Ljubljana**

za vodo (blizu Prešernovega spomenika)

Večletno jamstvo!

Pouk v umetnem vezanju brezplačni

take listine noben slučaj — nepretrgoma je dotekala od srednjega veka do novejša dobe nemška kri v slovansko zemljo, in mi lahko samo občudujemo narodno odpornost slovenstva, ki je pri milijonu duš moglo zmeraj znova uveljaviti svojo samobitnost. Ne, v resnici ni sramota, če je to prenikanje pustilo za seboj vidne sledove v jezikovnem, kulturnem in gospodarskem življenju za vse čase — če smo le kdaj domeli, da je slovansko-germanska življenjska skupnost v Srednji Evropi usoda, tedaj si bomo brez zagrenjenosti priznali med seboj, kaj si lahko damo drug drugemu.

Ko tako premišljam, se razgledujem po svoji hotelski sobi in se moram takoj nekoliko jeziti. Tu je kozarec za izpiranje ust znane nemške tovarne za ustno vodo, in na njegovem robu se blešči napis »Hygiène pour les dents«. Zraven je obesilo hotelsko ravnateljstvo glasoviti izrek v nemščini in slovenščini: »Če Vam je bilo všeč, povejte drugim« itd. Kljub marljivemu iskanju nisem našel v vsej sobi besedice v francoščini — mar naj se to spet in spet ponavlja? Res: v vsej Jugoslaviji ima francoščina v šoli še zmerom prednost, katere politični izvir poznamo. Realne gimnazije imajo nemščino obvezno od 3. letnika dalje, — gimnazije sploh ne poznajo več nemškega pouka. To pa ne ovira, da bi ne bila nemščina mednarodni občevalni jezik na jugovzhodu ter da preprosto zginjajo desetisoči, ki francoski res znajo, nasproti milijonom, ki govore nemščino deloma kar najbolj popolno. Zlasti v gospodarskem prometu je znanje nemščine samoobsebnost, in samo nevednost v naši državi se zadeva ob jezikovno resničnost. Narod kakor nemški, bi smel rabiti samo dva jezika: ali jezik dežele, v kateri trguje, ali pa lastno materinščino. Mi zastopamo jezik, ki sme zahtevati svetovno veljavo, in se moramo po tem ravnati.

Kajti četudi bo položaj Slovenije kot duhovno in gospodarsko prehodne dežele dajal Nemcem zmeraj posebno vlogo, je vendar naša naloga, skrbeti za to, da ne bo opravljal naš jezik samo hlapčevskih del, medtem ko bodo pritekale s francoščino, angleščino in italijanščino prave kulturne vrednote. Francosko kulturno pridobivanje, ki ga je prestrašila globoka

„Dejanje“

»Dejanje«, mesečnik za gospodarstvo, kulturo in politiko, ki so ga z letošnjim novim letom začeli izdajati mladi katoliški kulturni delavci in pisatelji, zelo lepo uspeva. Revija, ki je skrbno urejana ter kaže veliko smisla za vsa pereča vprašanja sodobnosti, posebno slovenska, je nedvomno izpolnila občutno vrzel v našem duhovnem in kulturnem življenju. Njena odlika je predvsem velika in redka iskrenost, s katero se rešujejo vsa vprašanja in ki je posebno v našem javnem življenju tako silno potrebna.

Majska številka, ki je izšla minuli teden, je v nasprotju z dosedanjimi vsa posvečena leposlovju oziroma eseju in kritiki. Uredništvo je s tem ne le izpolnilo dano obljubo in ustreglo bralcem, ki so si želeli več leposlovja, marveč je tako ustvarilo tudi prepotrebno vsebinsko ravnovesje v listu samem. Pričujoča literarna številka, ki je tudi na zunaj obsežnejša, je prav živa in bogata z vsebino, tako da v resnici zasluži našo pozornost. Med sodelavci je opaziti poleg že priznanih pisateljev mlajše generacije tudi nekaj novih, obetajočih moči.

Na uvodnem mestu prinaša revija programatičen članek Edvarda Kobeka z naslovom »Kultura in Slovenci«. Pisatelj se najprej dotakne vprašanja o smislu kulture in ustvarjanja, nato pa ugotavlja stanje zahodno-evropske kulture in še posebej položaj pri nas Slovencih. Srčiko prave kulture tvori po njegovem samemu sebi zvesti človek, ki ne podlega okolju in se ne zateka v neobvezujoče razumske zgradbe, marveč ustvarja iz notranje nujnosti in zajema zato vso resničnost življenja. Za zahodno-evropsko kulturo pa je značilno prav to, da je izginila iz nje ta življenjska celotnost in da je na mesto ustvarjanja stopila razumska spretnost. Slovenci, ki smo se v teku

preobrazba srednjeevropskega položaja, gleda na Ljubljano kot na važno mesto, ker upa, da bo imelo dobiček iz avstrijsko-slovenskega narodnostnega boja. Še nedavno je dobilo vseučilišče prav znatna knjižna darila. Če pa seveda človek sluši, katero tuje knjižstvo se prodaja v vodečih knjigarnah, potem se ne more reči, da bi se bili doslej stroški izplačali. To velja prav tako za angleščino, ki je ta hip prava moda v Jugoslaviji.

Namen sestavka je očiten na prvi pogled: pridobivanje.

Širite naš list „Slovenija“!

Poudarili smo že, da se poročilo v celoti trudi ostati stvarno. Če ne prikazuje zmeraj dejstev v pravi luči, sta dva vzroka. Prvi je pač ta, da gleda poročevalec stvari in dogodke preveč z ene strani, s stališča nemštva. Tako jih vidi hote ali nehoti enostransko osvetljene. Drugi vzrok pa je, da jih opazuje in more opazovati zgolj kot enkratni gledalec-popotnik. Ne vidi jih zategadelj v njihovem razvoju in razvojnih smereh. Te pa more presojati samo tisti, ki jih je opazoval in preučeval, kako so se razvijale v času pred vojno in pozneje.

Pričakovati je, da se bodo podobni sestavki še ponavljali. Zato je treba prav pri takih, kakor je pričujoči, da smo posebno pozorni. Ne da bi hoteli podtikati poročevalcu kot osebi kake posebne namene. Ne poznamo ga in pripravljene smo mu verjeti, da so v skladu njegove besede in misli. Ali za uspeh in nasledek takih sestavkov gre. Zato bomo skušali dejstva in dogodke, kakor jih riše to poročilo, osvetliti tudi še z druge strani.

Pozornost nepoučenega tujca mora po pravici zbuditi precej splošno znanje nemščine in razširjenost nemške knjige v naših krajih. To tem bolj, ker gre za slovansko zemljo. Vendar pa vse to ni nič čudnega za tistega, ki pozna našo zgodovino. Kajti habsburška Avstrija je po načrtu hotela germanizirati slovanske dežele, prav zavedno je to delala od cesarja Jožefa II. dalje. Jezik uradov, vojske, dvora — vse je bilo nemško. Niti vladarji sami niti njihovi ministri niso znali z nekaj redkimi izjemami ne enega slovanskega jezika, četudi so bili v državi Slovani v večini. V tej svoji ponemčevalni strasti in popolni slepoti za voljo slovanskih narodov do pravice skoraj niso poznali meja. V popolnoma slovanski deželi, kakor je bila Kranjska, ni mogel dobiti Slovenec službe zadnjega nočnega stražnika, če ni znal nemški. S podpiranjem odpadništva — nemčurstva, v šolah, v uradih, če se je le dalo celo v svobodnih poklikih, se je gledalo na to, da je bil Slovenec nasproti Nemcu zastopavljan. V 100% slovanskih krajih je bilo za uradnikovo napredovanje odločilno, če je znal dobro in pravilno nemški. Če je znal jezik ljudstva, med katerim je služil, ni bilo važno, in znano je, kako so včasih lomili nemški uradniki naš jezik, kako so se zaradi tega neznanja izvršili naravnost justični umori. Zato pa se je zgodilo, da je bil kaznovan slovenski uradnik, če je v popolnoma slovanskem kraju govoril s slovenskim uradnikom o slovenski uradni zadevi slovenski! Znano je tudi, kako je avstrijska vlada ovirala

učenje drugih tujih jezikov. Francoščini je bilo še nekako prizanašano, četudi so seveda nemški učitelji zmeraj kazali slovenskemu učencu na večji pomen nemščine. Učenja češčine že niso gledali tako radi, četudi je bila ta za nemščino najštevilnejši jezik v Avstriji. Naravnost izdajalsko početje pa se je zdela črna-rumeni birokraciji učenje ruščine. Kajti vsak, ki se je tega jezika učil in celo ruske knjige naročal in bral, je bil že politično sumljiv, in skrbna habsburška policija ga je zapisala v svoje posebne skrivne sezname.

Tako torej res ni preveč čudno, če je med nami še zmeraj mnogo več znanja nemščine in s tem tudi nemškega vpliva, kakor bi ga bilo ob drugačnih razmerah. Iz tega pa sledi tudi, da more pravilno presojati ta vpliv samo, kdor ga gleda v njegovem razvoju. Franz Thierfelder, priložnostni popotnik po naših krajih, tega razvoja ni mogel opazovati. Kajti če bi ga bil, bi bilo njegovo poročilo v marsikaterem pogledu drugače ubrano. In ko se je danes čudil, da je še zmeraj toliko nemških knjig v izložbah naših knjigarn, bi se ne bil čudil več toliko, če bi bil vedel, da jih je bilo včasih še mnogo več. A zlasti še, če bi bil vedel, da včasih francoskih in angleških knjig naše knjigarne skoraj niso poznale, da pa jih je sedaj od leta do leta več. In če bi bil zasledoval statistiko, bi bil lahko bral, da je že v prejšnjih letih pojemal uvoz nemških knjig k nam nekako za 1% na leto, in da je nekako v istem razmerju narasčal uvoz knjige iz demokratičnega Zahoda. A v teh zadnjih letih bi bil še posebej lahko opazil, kako je zlasti nazadovano uvoz nemške knjige iz področja duhovnega življenja, — vse to iz popolnoma naravnega razloga, ker totalitarnost in izenačevanje ne more dati duhovnemu življenju nobene mnogovrstnosti, kajti če poznaš eno misel, veš tudi, kakšna bo druga, in čemu bi trafil denar in čas! In še bi bil opazil, kako je večina nemške knjige iz področja kulturnih ved, ki jih je videl po naših knjigarnah, izšla izven narodno-socialistične Nemčije, medtem ko prihajajo iz Nemčije največ samo še knjige iz področja tehnike in naravoslovnih ved.

A če bi bil povrh še vprašal, kako je s časniki, tedaj bi bil videl, da je v tem pogledu ta slika še vse bolj ostra.

Kar pa se tiče tujih kulturnih vrednot, ki prihajajo k nam, smo deloma odgovorili že zgoraj. Prihajale bodo pač od tam, kjer jih bo največ, in prihajale bodo tiste, glede katerih se nam bo zdelo, da bodo naše umsko in stvarno življenje najbolj oplajale. Pri tem bodo imeli seveda razlogi naše narodne biti in samobitnosti svojo veliko vlogo.

Prav ima g. Thierfelder, da nemški kulturni vpliv ni in ne more biti za nas nobena sramota. To tem bolj, ker so bili pri večini kulturnih dobrin Nemci samo posredovalci in ne dajalci. Če bi kdo natančno preučeval vire kulture in primerjal, bi utegnil brzkone opaziti, da je bil zahodni, prej zlasti romanski, v novejšem času pa anglezski, kulturni vpliv v Nemce precej večji, kakor nemški na Slované. Brez vsega drugega dokazovanja in umovanja bi opozorili samo na število tujk in izposojenk v nemščini, ki so po pričevanju nemškega pisatelja Mutha najbolj jasen dokaz tujih kulturnih sil.

stoletij obtežili z vsemi vprašanji te pasivne in meščanske kulture, kažemo zato neko bolno razpoloženje za univerzalnostjo, medtem ko ne vidimo konkretnih nalog lasinega narodnega občestva. In vendar nas ne more rešiti noben naslon na sorodno narodno občestvo, nobeno razširjanje v smeri kvantitete, nobeni zgolj mehanci notranji ukrepi, ampak le naslon na svoje lastno bistvo in okrepitev svojega lastnega človeštva. Članek zasluži, da bi ga vsakdo prebral.

Prav tako pa zasluži pozornost tudi leposlovni prispevki, ki to pot prevladujejo. Na prvem mestu moramo omeniti pesmi Antona Vodnika, čigar »Večerne sence« in »Mavrica« sta umetniški, kakršne so v naši liriki zadnjih let precej redke. To je čista poezija, njen smisel je predvsem v lepoti besede, ki se nam po njej odkriva svet v vedno novi luči. Posebno »Mavrica« se odlikuje po slikovitosti podob, ki dajejo tej liriki skoraj plastičen izraz. Zanimivo je tudi, kako pesnik na svojski način veže pojave vidnega sveta s svetom sanj in duhovnih vizij. Nekoliko manj neposredne so pesmi Edvarda Kobeka, čeprav je zlasti njegova »Prošnja za razsvetljenje«, ki je spesnena v doslej pri pesniku neobičajni vezani obliki, ustvaritev nadpovprečne vrednosti. Pesem, ki se odlikuje po mladostnem notranjem zanosu prav tako, kakor po lahkotnosti izraza, je resda nekoliko abstraktnjša, a je morebiti prav v tem njena novost. Tudi »Mreža«, ki sicer še spominja na avtorja, kakor ga poznamo iz prejšnjih pesmi, je značilno moderna pesniška podoba iz ribiškega življenja.

Manj znani so pripovedniki, ki nastopajo v tej številki. Tako se nam je prvič predstavila v reviji Helena Jaklič, nadarjena hčerka nedavno umrlega pisatelja, in priznati moramo, da je njen debut razveseljiv in obetajoč pojav. Njene »Služkinje« kažejo sicer še mnogo začetniške nerodnosti, zlasti neuravnoteženosti v gradnji, ki niha med novelistično in povestno zasnovano, vendarle pa so

pisane živo, s pravim pripovednim prijemom ter močno realistiko. Pozornost zasluži tudi motiv sam, ki je nov in aktualen. Močno izzveni posebno konec novele. Oblikovno dovršenejši je videti Andrej Kolari, ki najbrž ni več začetnik in se le skriva za pesniškim imenom. Njegov »Nejasen smisel« je novela, ki kljub nekoliko preširoki zasnovi kaže pravo osreditev okoli glavnega vprašanja, ki je v bistvu smisel pričujoče zgodbe o mladeniču, ki dorašča iz moškega v moža ali bolje v človeka. Za pisatelja je poleg krepkega sloga značilno prav to, da prikazuje svoje like kot psiholog. To ni lahko in res imamo vtisk, da je moč tega spisa predvsem v epski sredini, medtem ko je prehod proti koncu mnogo manj izrazit. Tudi Jožko Jurč, ki nam je sicer že znan kot pisatelj iz delavskih vrst, se je lepo uveljavil s svojo socialno črtico »Listek v trafikici«, čeprav bi si želeli močnejšega poudarka posebno proti koncu, s čimer bi zanimiva anekdota le pridobila.

Prehod h književnim poročilom tvori študija Franceta Vodnika z naslovom »Prevrednotenja«. Spis je prav za prav nadaljevanje članka »K novi stvarnosti«, a je samostojen v toliko, ker upošteva le slovansko književnost. Pisatelj nam na zgledih iz naše lirike prikazuje vsebinski in oblikovni razvoj slovenskega pesništva od Frana Levstika do najnovejših dni. Prepričani smo, da bo študija pripomogla k lažjemu razumevanju moderne slovskega, zlasti ker je pisana zelo jasno in pregledno. Želeli bi si še več takih stvari, saj je bil Josip Stritar menda zadnji, ki je na podoben način literarno šolal naše ljudi. Žal nam prostor ne dopušča, da bi podrobneje označili tudi zanimive in kvalitetno pisane ocene, ki so jih priobčili Lino Legiša, Janez Logar in Vlado Novak, izmed katerih je zadnji obetajoč novinec v našem kritičnem slovsu.

»Dejanje« potemtakem zasluži pravno in stvarno podporo vseh tistih Slovencev, ki jim je naše kulture mar.

Le z vsemi temi pridržki in ob priznanju popolne enakovrstnosti v kulturnem vrednotenju priznamo in sprejemamo tisto besedo o usodnosti slovansko-germanske življenjske skupnosti. To tem laže, ker se prav dobro zavedamo, da mi Slovenci nismo samo prejemali, ampak tudi dajali. Že pred več sto leti so bili Slovenci profesorji in direktorji na — tedaj jezikovno latinskem! — dunajskem vseučilišču, in slovenski umetniki in znanstveniki so oplajali nemško kulturo. Saj je

Sodba v slovenski zadevi

V zadevi tiskovne obtožbe dr. Štampiharja Iva, odvetnika na Jesenicah, izrečena sodba okrožnega sodišča v Ljubljani se glasi po pismenem odpravku sodišča takole:

V imenu njegovega veličanstva kralja!

Okrožno kot zborna sodišče v Ljubljani je po naredbi z dne 12. 4. 1938, s katero je bila določena glavna razprava, razpravljalo dne 26. 4. 1938 javno pod predsedstvom sodnika okrožnega sodišča Breliha Ivana, v navzočnosti sodnika okrožnega sodišča Lederhasa Rajka, sodnika okrožnega sodišča Kokalja Jožeta kot sodnikov in odvetniškega pripravnika Sketa Stanka kot zapisnikarja, v navzočnosti državnega tožilca dr. Fellacherja Julija, prostega obdolženca dr. Štampiharja Iva o obtožbi, katero je dvignilo državno tožilstvo v Ljubljani dne 7. 4. 1938 zoper dr. Štampiharja Iva zaradi prestopka po čl. 52/IV, 54/I in 79/4 zakona o tisku in je po predlogu, postavljenem po tožitelju, naj se obtoženec kaznuje po obtožbi, dne 26. 4. 1938 razsodilo tako:

Dr. Štampihar Ivo (sledijo osebni podatki) se po § 280. k. p.

oprošča

obtožbe, da bi bil zakrivil prestopke po čl. 52/IV, 54/I zakona o tisku s tem, da je v tedniku »Slovenija« št. 52 z dne 24. 12. 1937, kateri tednik izhaja v Ljubljani, priobčil kot pisec na četrti strani članek z naslovom »Zaostali ptič« sledeče vsebine: »Po prilogi »Službenega lista« sodeč obstaja v Sloveniji samo še eno »sresko« sodišče, namreč ono v Šmarju pri Jelšah. Vsa druga sodišča se oznamujejo že več časa kot »okrajna sodišča«. To naj bi zlasti upoštevali nekateri »slovenski« odvetniki, ki se še vedno ne morejo ločiti od priljubljenih jim »sreskih sodišč«. Šmarje pri Jelšah pa imamo v spominu iz slavnih časov...«

Stroške kazenskega postopanja trpi državna blagajna.

Nesporno je, da je obtoženec res napisal in objavil inkriminirani članek. Glede zadnjega stavka v inkriminiranem besedilu »Šmarje pri Jelšah pa imamo v spominu iz slavnih časov...« pa je obtoženec pojasnil, da se je inkriminirani članek glasil prvotno na koncu tako: »Šmarje pri Jelšah pa imamo v spominu iz slavnih časov, ko je uradoval tam »sreski« načelnik dr. H. tako »edinstvujoče«, da je pošiljal županom ukaze v cirilici. Mogoče je tamkajšnje »sresko« sodišče še nekakšna zapuščina tistih ukazov?« To pojasnilo obtoženca se mora šteti za resnično, ker se to od strani tožilca ni zanimalo. S tem pojasnilom je obrazloženo, da je pisec hotel reči, da ima Šmarje v spominu iz »slavnih časov« zaradi uradovanja nekega okrajnega načelnika, ne pa zaradi kakega uradovanja okrajnega sodišča.

Sodišču je znano, da se po najnovejši praksi »sreska« sodišča v Sloveniji z veliko večino nazivljejo »okrajna« sodišča in da rabi tudi apelacijsko sodišče v Ljubljani v svojih okrožnicah za srbskohrvatski izraz »sresko« slovensko besedo okraj. Taka je tudi praksa Službenega lista. Če je z oziranjem na to in na dejstvo, da je slovenski izraz »sresko«, »sreski« prav za prav tuj in da je pravilni slovenski izraz za to »okraj«, »okrajni«, potem pač ni mogoče trditi, da bi bil obtoženec s tem, da je kritiziral rabo izraza »sresko« od strani funkcionarjev okrajnega sodišča v Šmarju v objavi v Službenem listu kljub drugačni običaji, zakrivil kaj kaznivega. Sodišče meni, da gre le za dopustno kritiko nezakonskega dejstva, da sodišče v Šmarju v uradnih objavah v slovenskem uradnem listu rabi neslovenski izraz »sresko« namesto pravega »okrajno«, kateri zadnji izraz uporabljajo z veliko večino ostala sodišča v Sloveniji. Sodišče ni mnenja, da bi inkriminirani članek vseboval kako zasmehovanje sodišča v Šmarju, kakor to trdi obtožitelj, četudi ima članek naslov »Zaostali ptič«. Naslov je očitno povzet, kakor to verodostojno trdi obtoženec, po znani Gregorčičevi pesmi, in obtoženec je hotel očitno s tem le poudariti, da je glede rabe slovenskega izraza »okrajno« namesto »sreskega« sodišče v Šmarju »zaostalo za drugimi sodišči, ki po veliki večini rabijo pravilni slovenski izraz »okrajno« sodišče.

bila pol stoletja najboljša učna knjiga avstrijskega zasebnega prava napisana od Slovencev Kranjca, ki je samo zato ni napisal v slovenščini, kakor bi jo bil rad, ker nam avstrijska vlada za nobeno ceno ni hotela dati vseučilišča, ampak je celo že obstoječe visoke šole v Ljubljani odpravila. Zato bo zaželena življenjska skupnost mogla postati resnična šola, ko se dvigne evropsko človeštvo

Izrek o stroških je utemeljen v določbi § 311/I k. p.

Ljubljana, dne 26. 4. 1938. L. S. Brelih, Odpravek je točen. Vodja pisarne: Grile I. r.

Objavljamo to razsodbo, ki je dokončna, ne samo z zadoščenjem, temveč tudi iz dveh nagi-

VSE ZA PISARNO

dobavlja in popravlja

PRELOČ

LJUBLJANA sedaj Tyrševa 1 nasproti hotela Slon

Opazovalec

Napredek ali nazadovanje

V zadnjem času skrbijo naše hranilnice za to, da prinaša dnevno časopisje bolj pogosto poročila o naraščanju hranilnih vlog. To poročanje vzbuja videz, da se gospodarski položaj pri nas v Sloveniji izboljšuje. Nič čudnega potem ni, da ta poročila listi na jugu države prav pridno ponatiskujejo in pri tem ne pozabljajo pristaviti, da se to naraščanje vlog nanaša na Slovenijo. S tem seveda hočejo poudariti, da se nam Slovincem dobro godi in da so vse naše pritožbe neosnovane.

Prepričani smo, da uprave naših hranilnic ne žive v taki domišljiji, da bi se bil naš gospodarski položaj res izboljšal, četudi so hranilne vloge tu in tam narastle. Najbrž se ne motimo, če rečemo, da ima to poudarjanje naraščanja hranilnih vlog popolnoma drug namen, ki je čisto reklamnega značaja. Očitno hočejo s tem vplivati na tiste vlagatelje, ki so svoje dni svoj denar dvignili in ga še danes zaradi nezaupanja držijo doma, da bi denar zopet naložili.

Napor naših hranilnic, da pridobijo nazaj čim več dvignjenih vlog, je čisto gotovo upravičen, saj je velika škoda za naše gospodarstvo, da prihranki ležijo mrtvi v nogavicah ali pa romajo v centrale osrednjih zavodov.

V naših posebnih razmerah pa nastane vprašanje, če je v korist celotnega slovenskega gospodarstva, da se propaganda za vloge vrši s časopisnim poudarjanjem naraščanja hranilnih vlog. Premisliti je treba, če nam tako poudarjanje

ne škoduje več, kakor pa koristi.

Da se naš gospodarski položaj ne izboljšuje, nam dokazuje tudi statistika samih samoupravnih hranilnic, ki kljub naraščanju vlog zaznamuje zmanjšanje števila vlagateljev. To pomeni nesporno nadaljnje obuboževanje širokih plasti naroda. Ako pa so se vloge kljub temu zvišale, pomeni to, da se kapital vedno bolj osrejuje pri dosledno manjšem številu ljudi, kar gotovo ni znak izboljšanja gospodarskih razmer.

Sicer nam tudi statistika o naši zunanji trgovini za prve štiri mesece tekočega leta kaže, da smo letos hudo nazadovali, in lanska aktivna bilanca se je spremenila letos v občutno pasivno. Slovenija je pri tem prizadeta posebno zaradi nazadovanja izvoza lesa.

Na tem primeru zopet vidimo, v kako žalosten

bov, ki jih bodo naši bralci prav radi razumeli in prav cenili.

Prvi naš nagib je ta, da bi si razsodbo vzeli k srcu vsi poslovalci tistih sodišč, ki izdajajo primerke še vedno pod oznamenom »sreskega sodišča«, kakor tudi odvetniki in notarji, ki pošiljajo vloge še vedno »sreskim sodiščem«. Nadaljnje uporablanje tega, kakor pravi sodba pravilno, neslovenskega izpodrinka domače besede, ne koristi nikomur, kakor hitro prečrtava izpodrinek celo urednik uradnega lista, je pa sposobno ustvarjati vtisk namernega protislovenskega obnašanja.

Drugi naš nagib pa je dati prostovoljno in javno zadoščenje g. predstojniku okrajnega sodišča Toneju Radeju, in sicer s tem, da navedemo, kar je naš sotrudnik dr. Štampihar povedal že v svojem zagovoru.

Predstojnik g. Radej je namreč po svoji uradni lastnosti nastopil kot predlagatelj kazenskega preganjanja, ker prav tako kot mi in naš sodelavec ni vedel, da ima urednik uradnega lista izrečno navodilo, da nadomešča izraz »sresko« v sodnih objavah, ki se razglašajo v uradnem listu, s slovenskim »okrajno«, tako da je v prizadeti objavi v uradnem listu naziv »sresko sodišče v Šmarju« prav za prav ušel očesu urednika uradnega lista in da je uporabe tega naziva kriv prav za prav le pisarniški poslovalec okrajnega sodišča v Šmarju, ne pa predstojnik sodišča. Naš sodelavec pa ob sestavi članka ni vedel, da je predstojnik okrajnega sodišča v Šmarju prav g. Tone Radej, katerega slovensko mišljenje nikakor ni sporno.

»Če bi mi pa bila znana ta podrobnost«, tako je navedel naš sodelavec v svojem zagovoru, »tedaj bi se po meni sestavljeno besedilo članka glasil prav gotovo v obliki poziva na predstojnika sodišča, naj pouči tistega uradnika sodišča v Šmarju, ki pošilja še vedno uradnemu listu sodne oklice v imenu »sreskega« sodišča, o tem, kaj je prav. In list, kakršen je »Slovenija«, bi še z veseljem ugotovil, da se obrača na predstojnika g. Radeja s takim pozivom v zanesljivem zaupanju, da poziv ne bo brez odmeva.«

Kot Slovenci tudi prav dobro razumemo, da se je mogel čutiti g. Radej tudi osebno zadetega po oni obliki sestavka »Zaostali ptič«, ki je bila objavljena, in sicer prav zaradi tega, ker je slovenskega mišljenja. Ker to razumemo, pojasnjujemo, kar smo pojasnili.

položaj nas je pripeljal centralizem. Niti reklame ne smemo delati tako, kot bi nam kazalo, če se nečemo izpostaviti nevarnosti.

B.

Slovinci, nikar ne gradimo, temveč delajmo!

Ob besedi »grad« se danes vsak Slovenec kar nekako zdrzne, ker se pri tem ne spomni drugega, kakor velikih, močno zidanih stavb, iz katerih so nam nekdanji gospodarili tuji. Nihče pa ne pomisli, da je izvir besede prav pristno slovenski. Grad v svojem prvotnem pomenu ni namreč ničesar drugega ko lesen plot, ki so se naši predniki z njim zavarovali pred sovražniki. Da to ni nikakšna hiša, nam priča tudi stara zloženka »vinograd«, ki pomeni vrt, ograjen in zasajen z vinsko trto. Ko so prišli naši predniki v sedanjo našo domovino, gradišče niso imenovali tako zaradi tega, ker so tam videli razvaljeno mesto, ampak so dali kraju to ime po gradu, ki je bilo z njim dotično selišče ograjeno. S tega stališča je treba, da se naša današnja raba te besede korenito spremeni v edino logično, staro smer. Oglejmo si nove zablude!

Pri najvidnejšem podzemeljskem dotoku gornje Krke, Globočcu, so spomladi zapele kopače in lopate, in naši dnevnikarji so brz zapisali, da so v Suhi krajini začeli vodo graditi. Ne tako, gospodje, vodo nam je gradila odslej le naša mačehinska priroda, da nismo mogli do nje in smo je stradali. Zdaj pa nasprotno pridno delamo, kopljemo, da to vodo ogradimo in si jo napeljemo po ceveh do vseh naših žejnih vasi in hiš. Krajincani in ž njimi vsi pravi Slovenci torej vodovodov ne gradimo, temveč jih delamo, napeljavamo.

Vsi pišočji Slovenci, vedite tudi še tole. Naš rojak Krjavelj si svoje lesene hiše ni zgradil, ampak jo je postavil, grad na Slemencah ni bil zgrajen, ampak sezidan. V Suhi krajini gradimo le vrtove, v Ribnici pa včasih tudi vodo zaradi tega, da nam ne uhaja v hiše. Stavbeniki s fakulteto ali brez nje, vam pa na srce polagamo, ne imenujte se graditelje, kakor je danes nekako v modi, ker s tem nam poveste, da nočete delati, staviti, zidati, kopati, poglabljati, ampak le ovirati narodni razvoj. Hiše nam torej kar lepo naprej zidajte, kakor ste jih svoje dni, kozolce nam stavite, ceste in železnice nam delajte, prekope nam kopajte, struge nam poglabljajte, a vodovode nam napeljavajte. Dalje svojih del ne imenujte po nemarnem zgrad-

Darujte za tiskovni sklad
„SLOVENIJE“

be, kakor je vpeljala brezglavo jugoslovenarstvo, temveč stavbe, da vas bomo prav razumeli vsi preprosti rojaki. Gradite nam le hudournike in nezazidane prostore, ki jim hočete dati ovire, da ne bi vanje zahajali nepoklicani. Vsi naši v novejšem času prekrščeni gradbeni uradi in šole naj zopet postanejo lepo slovensko stavbni. J. Rušič

Slovenska akademija znanosti in umetnosti

Na ne ravno častnem oziroma vidnem mestu so pred kratkim dnevniki v Belgradu prinesli poročila o obiskih univ. prof. dr. Franca Ramovša pri ministru prosvete zaradi Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Iz izjav profesorja Ramovša časniki posnemamo, da je svoje dni Ljubljana predlagala, naj se v vsej državi osnuje ena akademija, ki pa bi imela v vseh treh vseučiliških mestih svoje podružnice. Ker pa sta v Belgradu in Zagrebu obstajali akademiji (ki bržčas na željo Ljubljane nista hoteli kar čez noč likvidirati — naša opomba), ni Ljubljani kazalo nič drugega, kakor da osnuje svojo akademijo. Iz izjave smo izvedeli tudi, da bo Slovenska akademija izdajala publikacije v slovenskem in tudi v srbskohrvaškem jeziku, kar je bržčas razumeti v tem smislu, da bodo slovenski člani akademije svoja izdajala izdajali v slovenskem, srbskohrvaški člani pa v srbskohrvaškem jeziku.

Bolnišnica za dušne bolezni v Novem Celju in slovenski psihiatri

V Novem Celju je zaradi smrti zdravnika dr. Krištofa izpraznjena služba psihiatra. Kakor slišimo, se potegujejo za to službo neslovenski zdravniki in utegne se zgoditi, da bo imenovan kak zdravnik, ki ne bo znal slovenskega jezika. Strojovna zahteva psihiatrije pa je, da zna psihiater, če naj se resno bavi z bolniki, popolnoma natančno jezik bolnikov, in to njihov knjižni jezik, vse drugače kot n. pr. kirurg. Je dosti mlajših slovenskih zdravnikov za dušne bolezni in ti naj gredo s trebukom za kruhom, zato da zasedejo službe, ki so namenjene njim, V Novo Celje silijo tudi bolniki iz Hrvaške in celo iz Srbije, čeprav so na jugu tudi bolnišnice za dušne bolezni. Bolnike iz Slovenije pa morajo imeti ljudje doma, čeprav so težko bolni in tudi za okolico nevarni. Opozorjamo odločujoče kroge, da skrbe za to, da bo dobil izpraznjeno zdravniško službo v Novem Celju slovenski psihiater in da bodo sprejemali v Novem Celju bolnike iz Slovenije, ne pa od drugod, dokler niso preskrbljeni domači bolniki. A. C.

Podoba nacionalnega unitarizma

»Slovenski narod« od 24. t. m. prinaša poročilo o predavanju prof. Venčeslava Čopiča o strašnih razmerah, v katerih živi slovenska šolska mladina. Sledeči odstavek je tako nazorna podoba jugoslovenskega nacionalnega unitarizma in njegove zoper Slovence naperjene gospodarske politike, da je res vreden ponatiska:

Davčna bremena so ogromna. Smo najbolj vestni plačniki v vsej državi, in še celo v letih največje stiske smo plačevali nekaj odstotkov več davka, kakor je bilo predpisano. Direktni davki dosežejo letno 250 milijonov din, indirektni še več, tako da je letni odtok denarja, skupaj z dobičkom tujega kapitala, okoli tri četrt milijarde. Zadolženost je čezmerna. Okoli 50.000 dolžnikov dolguje okoli pol milijarde dinarjev. Vzroki niso v nedelavnosti ali v slabem gospodarstvu, temveč v splošnih gospodarskih razmerah.

Temu stanju odgovarja življenje šolske mladine. 5 odstotkov otrok je brez zajtrka (ponekod 20 odstotkov), 17 odstotkov je brez obeda, ponekod pa sploh ne večerjajo. Mleko nedostaja 30 odstotkom otrok. V Beli Krajini 50 odstotkov ne dobiva kruha. Katastrofalno je splošno pomanjkanje masti. V vinorodnih krajih nadomestuje zajtrk kozarec vina ali sadjevca.

V mnogih krajih otroci nimajo spodnje obleke, ena četrtina otrok nima dvojne obleke. Posebno težko je s čevlji. Mnogi pozimi ne morejo v šolo, ker nimajo čevljev.

Najbolj obupne so stanovanjske razmere. V Trbovljah in na Jesenicah stanuje 80 odstotkov otrok v enosobnih stanovanjih, v soparici in vlagi. Posteljnine po večini ni, nimajo niti odevj, po 5 do 4 otroci spijo skupaj. Razširja se nesnaga in mrčes, ki ga prej ni bilo. Uši so se razpasle po celih vaseh. Stenice po kmetih prej ni bilo, sedaj jih je vedno več. Nasledki takih stanovanjskih razmer so bolezni, tuberkuloza, trahom in drugi. Pri kmečki mladini, ki je bila prej cvet in zdravje naroda, niti 40 odstotkov otrok ne doseže normalne teže in višine. Edina dobrota v kmečkih krajih je še precej velik odstotek rojstev.

Dušno življenje naše mladine zaradi teh razmer zelo trpi. Starši nimajo časa za otroka, mladina je prepuščena sama sebi, kažejo se znaki podivjanosti in antisocialne tendence.

.....
Stanje šolstva še vedno ne odgovarja potrebam. Še danes manjka okoli 300 učiteljev, nad 100 razre-

dov ima nad 90 učencev, nad 500 razredov ima nad 60 učencev. Primanjkuje šolskih knjig, primanjkujejo zvezki in papir, ker jih starši ne morejo kupiti.

Nič ne de. Jutri bo »Slovenski narod« spet pisal za unitarizem, za tisto jugoslovenstvo, ki je vse to izmoghavanje slovenskega človeka povzročilo s svojim centralizmom in ki hoče, da bi še nadalje pri tem ostalo. Zanimivo je kvečjemu, kakšno miselno preproščino predpostavlja pri svojih bralcih, ki jim pripoveduje te stvari, pa se mu še vredno ne zdi, da bi pokazal tudi na vzroke, na prave in edine vzroke, da so razmere tako obupne in da mora slovenska mladina, naš prihajajoči rod, hirati in propadati.

Seveda, na vzroke ne more pokazati. Kajti preveč vidni bi postali krivci. In preveč na dlani bi bili sklepi, ki jih tudi največja umska preproščina morala izvajati iz njih. Sklepi namreč, da je naš sovražnik tisti, ki je vse te strahote povzročil, in da ne pridemo do ozdravljenja, dokler ne odpravimo vzrokov.

Kulturno zблиžanje z Bolgari

Po izpremembi gledanja na zunanje politične razmere pred leti so se kar hitro pri nas zganila prijateljska čustva do bolgarskega naroda. Z obeh strani so se začela prirejati potovanja, ki naj bi služila medsebojnemu zблиževanju in spoznavanju. Najprej so se zganila kulturna društva (pevska, Pen-klub itd.), takoj za njimi so sledili gospodarstveniki. Zdaj nas je obiskal že celotni gledališki ansambel sofijskega kooperativnega gledališča, potem ko so nas z gostovanji obiskali že posamezni operni pevci in celo neka plesna skupina. Svoje dni površno seznanjanje gre zdaj v globino, kar pričajo že izdani oziroma napovedani prevodi iz bolgarskega knjištva, kakor so: bolgarske novele v prevodu, Vazova roman »Pod jarmom«, Jovkova roman »Žanec«. Celo naše gledališče je že uprizorilo bolgarsko igro, vendar pa za zdaj še ni napovedalo svojega posebnega nadaljnega programa kot prispevka k akciji za kulturno zблиževanje z Bolgari. Če omenimo še delo lige, nam ta kratki pregled kaže, da se nekam gibljemo v južni smeri z zaupanjem, da more dobro in točno znanje roditi kedaj zaželeni uspeh. Pogrešamo le še, da bi bilo treba dobiti zveze tudi z odločujočimi bolgarskimi ljudmi na drugih, zgoraj ne naštetih poljih dejavnosti, kar nam Slovcem kot narodu, ki je v velikem svetu še danes tako sramotno malo znan, more še vse bolj koristiti; ako ne zdaj, pa tedaj, ko pride čas za spremembo v svetu. Morda bodo naši gospodarstveniki še najbolj imeli priliko navezati take stike. Če je seveda tudi s strani Bolgarov dovolj zanimanja za nas, nepolitičen narod v smislu velikega sveta. Dokaz takega zanimanja bi na primer bila ustanovitev bolgarskega konzulata v Ljubljani, kjer ga še ni.

Poziv bogatim

Pod naslovom »Razveseljiv napredek« ugotavlja »Trgovski list« v enem svojih zadnjih uvodnikov nove slovenske pridobitve, kakor: Akademija znanosti in umetnosti, Moderna galerija, za katero se začne v kratkem zidati reprezentativno poslopje, Glasbena akademija, ki jo dobimo v kratkem v Ljubljani, Umetnostna akademija, katere ustanovitev se pripravlja, ter izpopolnitev naše univerze glede na zidavo vseučiliške knjižnice in drugih objektov. Ti uspehi da so bili doseženi brez posebnega hrupa, s tihim in solidarnim delom naših kulturnih delavcev in političnih mož, katerim je tudi treba izreči priznanje. Podobni uspehi bi se dali doseči tudi na drugih poljih, ako bi se dalo doseči složno sodelovanje. Pomisliti da je treba na dejstvo, da so se uspehi na kulturnem polju dosegli v gospodarsko težkih in politično napetih časih.

Prav zanimiva so nadaljnja izvajanja tega stavka, ki ugotavlja, kako malo dobrotnikov znamujejo naše prve kulturne ustanove. Med redkimi dobrotniki je zaman iskati večmilijonskih podjetij, ki so v prvi vrsti poklicana, da denarno podprejo najvišje slovenske kulturne ustanove. Taka ugotovitev odkriva napake v naši narodni organiziranosti in take napake se ne smejo trpeti. Ker je smisel gospodarskega pridobivanja v tem, da raste splošna kultura naroda, mora pridobitna javnost kulturnim ustanovam nuditi potrebna sredstva.

Poziv, ki je priobčen v listu, kakor je »Trgovski list«, je prav zaradi tega posebej treba poudariti in je le želeto, da ga vestno preberemo tisti, ki se jih tiče.

Vabilo našim bralcem

Vse naše prijatelje in bralce vabimo, da upoštevajo v prvi vrsti trgovine in podjetja, ki oglašajo v našem listu.

Opozorjamo pri tem, da sprejemamo oglase samo od domačih podjetij.

Od priznanja k dejanju

Vedno več jih je, ki izražajo zadovoljstvo nad našim listom. Oglašajo se tudi novi naročniki — dokaz, da si misel, ki jo zastopa list, vedno bolj utira pot. S tem so svoje soglašanje praktično potrdili. — Obračamo se še do tistih, ki odlašajo, da storé enako. Simpatije so sicer nekaj lepega, ali samo od njih ne živi nobeno gibanje. Treba je tudi žrtve. Stare naročnike in prijatelje prosimo, naj nam pošljejo naslove oseb, o katerih mislijo, da ga bodo naročile, ako ga jim pošljemo na ogled. Kdor se ne misli naročiti, naj list vrne z opazko: Ne sprejemem. Najlepša hvala vsem, ki se bodo odzvali.

Uprava in uredništvo.

Mali zapiski

Ustavljena časopisa

Minister za notranje stvari je prepovedal nadaljnje izhajanje časopisoma:

1. »Kругu«, ki je izhajal v Belgradu,
2. »Zeti«, ki je izhajala v Podgorici.

Enotnost jezika.

Sedaj ob koncu šolskega leta prihajajo na naše srednje šole razni nadzorniki ministrstva prosvete, da se prepričajo o napredku učencev. Večinoma pa ti gospodje niso Slovenci, temveč Srbi ali Hrvatje. Med njimi so poklicni jezikoslovci, od katerih bi pričakovali, da znajo ali vsaj razumejo slovenski jezik. Toda ne. Pri nadzorovanju prevajanja iz tujih jezikov v slovensčino se redno dogaja, da mora tak nadzornik izpraševati predmetnega učitelja oziroma profesorja, ali je učencev snov pravilno prevedel, ker sam ne razume učenčevega slovenskega prevoda. Seveda za naše jugoslovence tudi to ni noben dokaz za svojstvenost slovenskega jezika.

Med dr. Mačkom in JRZ ni sporazuma

V nedeljo 22. maja so zborovali pripadniki JRZ v Odžacih. Govoril je minister Svetozar Stanković in povedal, da je imel dr. Maček v začetku lanskega leta sestanek z dr. Stojadinovićem. Sporazumat se pa nista mogla, ker je dr. Maček zahteval, da se razveljavi sedanja ustava, razpusti skupščina in razpišejo volitve v ustavodajni zbor. Ta naj bi sklenil ustavo, ki bi jo sprejeli Hrvatje, Slovenci in Srbi. Stojadinović pa na tako ustavo ni hotel pristati in zato tudi ni prišlo do sporazuma.

Novo operno gledališče

bodo zidali. Pa seveda ne morebiti v Ljubljani, ampak v Belgradu. Sezidali ga bodo kajpada na državne stroške.

Dr. Kramer in France Feržov pa sta lahko zadovoljna, ker sta glasovala za vidovdansko ustavo.

Amerika v protinacionalistični vrsti

Francozi so naročili v Združenih državah 100 lovskih letal. Ob tej priložnosti piše »Frankfurter Zeitung«:

»Ona (namreč letala) so simptom in simbol. Simptom, ker dokazujejo, da znajo Amerikanci kljub svojemu zakonu o nevtralnosti zmeraj znova najti oblike, da ga ne uporabljajo v njegovem ozkem besedilu. Za Francoze, ki s tem krijejo najprej neposredno nujno potrebo, se izraža v tem upanje na neko vidno solidarnost treh velikih demokracij. . . . Kljub vsemu, kar leži v ameriški politiki razlikujočih zvokov, ostane svetovnopolično dejstvo, da je francosko oboroževanje podpirano čez Atlantik.«

Novica iz Celja.

V »Delavski politiki« beremo:

»Nedopustna kupčija. Poročajo, da je kupil nemški »Spar- und Vorschusskassenverein« hišo trgovca Königa na Glavnem trgu. Ker pa leži Celje v obmejnem pasu, velja tudi za to kupčijo potreba odobritve po zemljiško prometni komisiji okrajnega sodišča, ki ne sme dovoljevati prenosa lastnine v tuje roke. V podobnem primeru je zemljiško prometna komisija v Ptujju odklonila prenos lastnine »Vorschusskassenverein«, ko je pri sodišču izdražal del hiše trgovca Sonnenscheinov. V Celju je pa tako skoraj vsa hišna posest v rokah tujega kapitala. Javnost je prepričana, da tudi v Celju take in podobne kupčije, ki bi še naprej spravljale posest v roke tujcev, ne bodo več dovoljene. Čudimo se le, da so nacionalni dnevniki o tej prodaji že pisali, toda brez vsakega ugovora. Menda ni že vmes kako posredovanje?«

Urednik in izdajatelj: Tone Fajfar v Ljubljani.